

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาว่ารูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรังเป็นอย่างไร และผู้นำชุมชนมองเห็นศักยภาพของสภากาแฟในการพัฒนาด้านใดบ้าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการแสวงหาความรู้ โดยอาศัยแนวคิดปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งเน้นการได้สัมผัสกับข้อมูลโดยตรง พร้อมกับอาศัยแนวคิดการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วิทยา (Ethnography) ที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการดังนี้คือ ผู้วิจัยได้ประสานความร่วมมือไปยังสมาชิกในชุมชนเพื่อขอคำแนะนำร้านกาแฟที่เป็นที่รู้จักในชุมชน หลังจากนั้นขอความร่วมมือกับเจ้าของร้านกาแฟให้แนะนำผู้วิจัยเพื่อทำความรู้จักกับประชาชนที่มานั่งร้านกาแฟเป็นประจำ หลังจากนั้นได้สร้างความสัมพันธ์พร้อมกับขอนัดวันเวลาในการจัดทำสนทนากลุ่มในแต่ละแห่งเริ่มจากเทศบาลตำบลย่านตาขาว เทศบาลนครตรัง และเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ค้นหาผู้นำชุมชน จากการสอบถามสมาชิกในชุมชนและจากบุคคลที่ทำสนทนากลุ่ม แล้วจึงได้โทรศัพท์แนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้นำชุมชน บอกวัตถุประสงค์ในการวิจัย หลังจากนั้นขอนัดวันเวลา สถานที่เพื่อขอสัมภาษณ์ และลงมือเก็บข้อมูล โดยมีเทปอัดสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายรูปประกอบการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง

ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม ถึง 1 มีนาคม 2543 โดยรายงานของการวิจัยประกอบด้วย ส่วน ได้แก่ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และกลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัยและส่วนที่ 2. คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ทั้งนี้ข้อมูลในส่วนที่ 1 ซึ่งเกี่ยวกับสถานที่และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยแห่งนั้น พบว่าบรรยากาศของสภากาแฟในแต่ละแห่งมีจุดเด่นที่แตกต่างกันออกไป คือ ในเขตเทศบาลนครตรัง นั้น บรรยากาศสภากาแฟในแต่ละแห่งมีจุดเด่นที่แตกต่างกันออกไป คือ ในเขตเทศบาลนครตรัง นั้น บรรยากาศสภากาแฟจะมีลักษณะหลากหลายทั้งร้านกาแฟสมัยเก่า และสมัยใหม่ โดยผู้วิจัยเลือกทำสนทนาร้านชินจิ๋ว เป็นร้านเก่าแก่ และมีการปรับรูปแบบร้านค้าไปบ้างแล้วเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน และมีคนหลากหลายประเภททั้งคอกาแฟเมือง คอไก่ชน กลุ่มพระเครื่อง กลุ่มเลี้ยงปลากัด และกลุ่มนักท่องเที่ยวผสมผสานกันไป

สำหรับสถานที่ในการทำการวิจัยแห่งที่ 2 คือ สภากาแฟในเขตเทศบาลตำบลย่านตาขาว โดยจุดเด่นของสภากาแฟที่มีคือจะคึกคักมากเป็นพิเศษ ในยามเช้าตรู่ และยามค่ำคืน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกร้านที่เฮ้ ในการจัดทำสนทนากลุ่ม เพราะลักษณะบุคคลที่เข้านั้นมีลักษณะอาชีพที่หลากหลาย ทั้งคอกาแฟเมือง ปลากัด และอื่นๆ ที่แตกต่างจากสภากาแฟร้านอื่น ที่มีลักษณะประจำเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

ผู้วิจัยจะนำเสนอเจตนารมณ์เบื้องต้นของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเสวนาในสภากาแฟ ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลดังนี้

เหตุผลของประชาชนทั่วไปที่เข้าสภากาแฟ

1. เพื่อพบปะสังสรรค์บรรดาพรรคพวกเพื่อนฝูงและบรรดาเครือญาติที่สนิทสนม
2. ชอบแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะและมีผู้คนรับฟัง
3. เหลือเวลาว่างเสร็จจากงาน
4. ต้องการติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของสังคม
5. เจริญการค้าธุรกิจ

เหตุผลของผู้นำชุมชนในการเข้าสภากาแฟ

1. ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
2. รับฟังความคิดเห็นของชุมชนก่อนนโยบายที่กำหนดออกไป
3. ต้องการหาเสียงทางการเมือง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา 3 ประเด็นหลัก คือ

1. รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรัง
2. ประเด็นการสื่อสารในสภากาแฟ
3. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อศักยภาพสภากาแฟในการพัฒนาชุมชน

1. รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรัง

รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรังซึ่งหล่อหลอมจนกลายเป็นรูปแบบเฉพาะที่ประกอบด้วยรูปแบบการปฏิสัมพันธ์, กฎเกณฑ์ และค่านิยมของประชาชนในจังหวัดตรังนั้น ประกอบด้วยบทบาทการเสวนา, วิธีการเสวนา และลักษณะการโต้ตอบในวงเสวนา โดยสิ่งเหล่านี้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน คือ บทบาทการเสวนาที่แตกต่างกันของแต่ละคนในวงเสวนานั้นส่งผลให้ วิธีการเสวนาและการโต้ตอบกันในวงเสวนาของแต่ละคนแตกต่างกันไปด้วย

ทั้งนี้ยังมีส่วนหนึ่งซึ่งมีความสำคัญภายใต้รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟ คือ ประเด็นการเสวนาในสภากาแฟซึ่งจะเป็นตัวสร้างความเข้มข้นบรรยากาศการเสวนาให้มีหลายๆ มุมมอง และหลากหลายสีสัน ขณะเดียวกันประเด็นการเสวนายังสะท้อนระบบความหมายต่างๆ ที่ผู้ร่วมวงเสวนาให้ความสำคัญวิพากษ์วิจารณ์ในบริบทของสังคมตรังทั้งด้านการเมือง, เศรษฐกิจ, สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประเด็นต่างๆ เหล่านี้จะดูน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ยังขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งทำให้ความสำคัญของประเด็นแตกต่างออกไป ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดดังนี้

1.1 บทบาทในการเสวนา

1.1.1 การเปิดประเด็น

ผลการวิจัยพบว่าบุคคลที่มีความเหมาะสมและมีบุคลิกภาพการเปิดประเด็นเสวนาเรื่องราวต่าง ๆ มากที่สุดคือ ผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่มีประสบการณ์ และผู้ที่เป็นผู้นำชุมชน ซึ่งจะอธิบายดังนี้

ผู้ที่มีข้อมูล

ผู้ที่มีความความรู้ ซึ่งเป็นใครก็ได้ที่รู้จริง ไม่ได้หมายถึงความรู้ทางคุณวุฒิแต่เพียงประการเดียว โดยผู้ที่มีความรู้ต้องเป็นผู้ที่เปิดประเด็นเสวนาเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมแล้ว มีผู้รับฟังมากที่สุด เนื่องจากเมื่อคนในชุมชนต้องการติดตามข่าวสารที่เกิดขึ้นในชุมชนและได้รับฟังข่าวสารจากผู้รู้จะทำให้พวกเขา们的ความรู้มากขึ้น

ผู้มีประสบการณ์

ผู้ร่วมวงเสวนาให้ความเห็นว่า การได้รับฟังเรื่องราวที่มีคุณค่าจากประสบการณ์ตรงของบุคคลที่เปิดประเด็นในการเสวนานั้น จะทำให้พวกเขา们的ความรู้ที่เป็นความจริงจากประสบการณ์ตรงของผู้เปิดประเด็นการเสวนาในแต่ละครั้ง

ผู้นำชุมชน

จากการที่บุคคลที่เข้าร่วมในวงเสวนามักเรียกตนเองว่ากลุ่มปัญญาชนและรับฟังความคิดเห็นจากผู้และผู้มีประสบการณ์นั้น ทำให้ผู้นำชุมชนเลือกเวทีเสวนาแก่ในการเปิดประเด็นเพื่อกระจายข่าวสารสู่ชุมชนและได้รับการรับฟังจากกลุ่มปัญญาชนดังกล่าว

1.1.2 การสนับสนุนประเด็น

กลุ่มคอกาแฟที่มีบทบาทในการสนับสนุนแนวคิดหรือเรื่องราวที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในเสวนากาแฟนั้นคือ ผู้มีความรู้ ผู้มีประสบการณ์ และผู้นำชุมชน โดยการที่สนับสนุนความคิดผู้เปิดประเด็นนั้นต้องมีความรู้และประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับผู้เปิดประเด็น

ผู้ที่มีข้อมูล

บุคคลที่มักจะสนับสนุนความคิดของผู้เปิดวงเสวนาจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ใกล้เคียงกัน ซึ่งข้อมูลที่ใกล้เคียงกัน จะส่งผลให้เกิดประเด็นและการสนับสนุนเพิ่มความเข้มข้น และความสนุกกับวงเสวนา

ผู้มีประสบการณ์

ผู้ที่สนับสนุนประเด็นที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในเสวนากาแฟ มักจะเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ด้วย นอกจากจะมีความรู้มีข้อมูลต่างๆ หากมีทั้งความรู้และมีประสบการณ์นั้น จะยิ่งเสริมความสนุกของบรรยากาศการเสวนาในวงเสวนากาแฟ

ผู้นำชุมชน

บทบาทการสนับสนุนในสภาภาพนั้น เป็นหน้าที่หลักของผู้นำชุมชนที่นั่งร่วมวงเสวนาในสภาภาพอยู่ด้วย ทั้งนี้หากประเด็นที่ประชาชนพูดนำไปสู่การสร้างสรรค์ และการพัฒนาชุมชนแล้ว เสียงวิพากษ์วิจารณ์และการตั้งประเด็นเพื่อแสวงหาคำตอบนั้นเป็นสิ่งที่ควรจะได้รับได้สนับสนุนและสนองตอบจากผู้นำชุมชน

1.1.3 การโต้แย้ง

บุคคลที่จะโต้แย้งประเด็นการวิพากษ์วิจารณ์ในสภาภาพได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หรือจุดเด่นเช่นเดียว ผู้เปิดประเด็นและผู้สนับสนุนคือ เป็นผู้ที่มีข้อมูล และมีประสบการณ์ โดยข้อมูลที่ได้อาจจะมีคุณภาพเช่นเดียวกัน เพียงแต่แนวคิดต่างกันเท่านั้นเอง

ผู้ที่มีข้อมูล

บรรดาสภาภาพจะโต้แย้งเพื่อร่วมวง บรรดาอาชีพประจำสภาภาพได้เมื่อ มีประสบการณ์ที่แตกต่างจากคนเปิดประเด็นและคนสนับสนุนในเรื่องที่เขาไม่เห็นด้วย ผู้รับฟัง ผู้ร่วมวงสนทนาซึ่งไม่กล้าโต้แย้งและไม่สนับสนุนนั้น เนื่องจากเป็นบุคคลที่ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะสนับสนุนความคิดเพื่อนในวงเสวนา และบางครั้งเป็นบุคคลที่ไม่มีประสบการณ์ จึงรับฟังเพียงอย่างเดียวในเรื่องนั้นๆ

1.1.4 การรับฟัง

ผู้รับฟัง ผู้ร่วมวงสนทนา ซึ่งไม่กล้าโต้แย้งและไม่สนับสนุนนั้น เนื่องจากเป็นบุคคลที่ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะสนับสนุนความคิดเพื่อนในวงเสวนา และบางครั้งเป็นบุคคลที่ไม่มีประสบการณ์ จึงรับฟังเพียงอย่างเดียวในเรื่องนั้น

ผู้ไม่มีข้อมูล

ผู้ที่ไม่มีความรู้ในเรื่องที่จะพูดหรือแสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ฟังแต่ฝ่ายเดียว เนื่องจากการพูดคุยในสภาภาพ มีความรู้ หรือไม่มีข้อมูลจะทำให้การพูดคุยขาดความน่าเชื่อถือ

ผู้ไม่มีประสบการณ์

คนที่เป็นผู้นั่งฟังในกลุ่มสภากาแฟนั้น นอกจากจะเป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ ข้อมูลในเรื่องที่จะพูดคุยแล้ว หากประเด็นที่ถกเถียงกันนั้น ผู้ร่วมวงสนทนาคนอื่นๆ มีประสบการณ์ แต่หากใครคนใดคนหนึ่งไม่มีประสบการณ์ร่วมก็ต้องนั่งฟัง

1.2 วิธีการเสวนา

การเสวนาเป็นการเจรจาพูดคุยของกลุ่มคอกาแฟด้วยลักษณะการนำเรื่องราวแตกต่างกันออกไป รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบที่แตกต่างกันนั้นยังขึ้นอยู่กับเนื้อหาและความสนใจเรื่องราวแตกต่างกันออกไป ซึ่งยังแบ่งย่อยออกเป็น การตั้งคำถาม การพูดเปรยๆ การอธิบายหาเหตุผลสนับสนุน การใช้อารมณ์ประกอบ การชี้แนะ การเปรียบเทียบข้อมูล การร่วมแสดงความคิดเห็น และทั้งหมดนำไปสู่การสรุปเอง

1.2.1 การตั้งคำถาม

ลักษณะการตั้งคำถามนั้น เพื่อให้ผู้ร่วมวงเสวนาร่วมกัน แสดงออกซึ่งความคิดเห็นในเรื่องราวเดียวกันตามมุมมองของแต่ละคน เพียงต้องการทราบความคิดเห็นของเพื่อนร่วมวงเสวนาที่คิดเห็นต่างจากตนเองเท่านั้น

1.2.2 การพูดเปรย ๆ

วิธีการพูดเปรยๆ มักจะเป็นวิธีที่ใช้เมื่อผู้ร่วมวงสนทนาใช้ใน ช่วงต้นการเสวนา หากประเด็นให้เพื่อนร่วมวงเสวนา

อย่างไรก็ดีวิธีพูดเปรยๆ จะใช้อีกครั้งตอนวงเสวนา ดำเนินการในช่วงก่อนที่จะเลิกการเสวนา ทั้งนี้วิธีการดังกล่าวก็ไม่ใช่ว่าสรุปอันตายตัวแต่อย่างใด

1.2.3 การอธิบาย/หาเหตุผลประกอบ

เป็นวิธีเจรจาที่ปรากฏอยู่ในวงเสวนาตลอดเวลา ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นเสวนาได้สักระยะหนึ่งไปจนถึงการสรุปหรือบทส่งท้ายการเสวนาในสภากาแฟ ทุกคนจะใช้วิธีอธิบาย หาเหตุผลประกอบเพื่อให้เรื่องที่พูดคุยหรือวิพากษ์วิจารณ์นั้นมีความน่าเชื่อถือ และเป็นการแสดงภูมิปัญญาของเหล่าบรรดาผู้ร่วมวงเสวนาในสภากาแฟด้วยเช่นกัน

1.2.4 การใช้อารมณ์

วิธีการใช้อารมณ์สีหน้าท่าทางประกอบการเสวนานั้น เป็นบรรยากาศอันคึกคัก สนุกสนาน และเฉพาะกับเพื่อนร่วมวงเสวนาเดียวกัน ทั้งนี้หากสภาพาแฟชาติบรรยากาศของการใช้อารมณ์ประกอบการเสวนานั้นจะทำให้ลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ชาติสีสันในวงเสวนาขึ้นมาทันที จากศกักรสังเกตุการณ์ของผู้วิจัยพบว่า การใช้อารมณ์ควบคู่ไปกับการวิเจรจาอื่นๆ นั้นจะสนุกสนาน หรือคึกคักมากน้อยเพียงใดนั้น โดยมีลักษณะเป็นเวทีทางธรรมชาติ ทำให้การแสดงออกของการใช้อารมณ์เป็นไปตามธรรมชาติของบุคลิกผู้พูด และเรื่องราวที่พูดอยู่นั้น ณ ขณะนั้น

1.2.5 การเปรียบเทียบข้อมูล

บุคคลที่สนับสนุนและบุคคลที่มีบทบาทการโต้แย้ง มักจะใช้วิธีการนั้น เพื่อให้เห็นความแตกต่างของข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ ที่ไม่เหมือนกัน หรือการเปรียบเทียบประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดข้อมูลใหม่ๆ สร้างประเด็นใหม่ๆ ที่น่าสนใจขึ้นมา นอกจากนี้การเปรียบเทียบข้อมูลบางครั้งยังใช้ร่วมกับวิธีการอธิบายหาเหตุผลประกอบ และการชี้แนะเรื่องราวต่างๆ ในวงเสวนาเพื่อให้ข้อมูลน่าเชื่อถือมากที่สุด

1.2.6 การชี้แนะ

วิธีการชี้แนะเป็นวิธีการเสวนาที่ผู้นำชุมชน จะใช้การพูดคุยกับชาวบ้านที่เข้ามานั่งร่วมวงเสวนาในสภาพาแฟ โดยบางครั้งกลุ่มคอกาแฟบางคนที่มีมักจะเป็นผู้รับฟังในบทบาทการเสวนามักจะต้องการวิธีการชี้แนะเรื่องราวบางเรื่องจากผู้นำชุมชน ซึ่งมานั่งร่วมวงเสวนาด้วยการแสดงความคิดเห็น

การร่วมแสดงความคิดเห็นเกิดขึ้น ตลอดการเสวนา โดยมักเกิดในช่วงที่มีผู้อธิบายหรือหาเหตุผลประกอบได้จบเสวนาในขณะนั้น บางครั้งหลายคนหาเหตุมาอธิบายประกอบกัน มีความคิดเห็นหลากหลายเกิดขึ้นในช่วงนี้

1.2.7 การสรุปประเด็น

วิธีการสรุปในวงเสวนา ไม่มีวิธีการสรุปที่ตายตัว หากแต่ผู้เข้าร่วมเสวนา หรือบรรดาคอกาแฟแต่ละคนจะมีวิธีสรุปกันเอง โดยจากการประมวลความรู้ที่ได้จากการเสวนา ทั้งนี้บางคนอาจจะมีการสรุปขณะที่ยังเสวนาจบลงในแต่ละครั้ง หรือบางคนนำข้อมูลที่ได้ไปสรุปเองหลังจากกลับบ้าน คือเก็บไปพิจารณากันเองตามความเหมาะสม และความเป็นจริงขณะนั้น

1.3 การโต้ตอบในวงสนทนา

การตอบโต้ในวงเสวนา โดยเฉพาะการโต้ตอบซึ่งเกิดจากการเสวนาในโต๊ะเดียวกัน ทั้งนี้มีลักษณะสำคัญคือ มีลักษณะการสื่อสารแบบเผชิญหน้าคือ ผู้พูดผลัดกันเปิดประเด็นและมีการโต้ตอบกันตลอดเวลาในวงเสวนา ซึ่งบรรยากาศการโต้ตอบนั้น ยังมีลักษณะการใช้การสื่อสารด้วยอวัจนภาษาเช่น ท่าทางประกอบการเสวนา ภาษาสัมผัสระหว่างการเสวนา ระยะใกล้ไกลในการนั่งเสวนา และน้ำเสียงในการเสวนา ส่วนการเสวนาระหว่างโต๊ะ หรือการโยกย้ายโต๊ะ ย้ายกลุ่มนั้นจะเกิดขึ้นมากที่สุดในการเสวนาที่ร้านกาแฟ คาเฟ่ ซึ่งมักจะเป็นชาวเล ซึ่งมีการรวมหมู่ค่อนข้างสูงกว่าที่อื่น ส่วนการย้ายกลุ่มที่อื่นมีบ้างหากพวกเขามีวัฒนธรรมย่อยเหมือนกันเช่น คอไก่ชนเหมือนกัน เมื่อไปเจอกันที่สถานภาพก็จะเรียกมานั่งในกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น

ผลัดกันเปิดประเด็น

จากการสังเกตการณ์ตลอดเดือนมกราคมและเดือนกุมภาพันธ์ ผู้เข้าร่วมเสวนาเพื่อผลัดกันเปิดประเด็นจะมีลักษณะเฉพาะตัวคือชอบแสดงความคิดเห็น บรรยากาศเสวนาสนุกและคึกคักโดยผู้ร่วมวงเสวนาในแต่ละโต๊ะ ได้ผลัดกันถาม ผลัดกันตอบ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารที่ผู้ร่วมวงเสวนาให้ความสำคัญ

การโต้ตอบตลอดเวลา

จากการที่ผู้ร่วมวงเสวนามีการติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารเป็นประจำนั้น ทำให้ลักษณะการโต้ตอบตลอดเวลาเป็นเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของสถานภาพนั้น ตลอดการเสวนาในแต่ละครั้ง ทุกด้านจะมีเสียงพูดคุยกันตลอดเวลาในระหว่างที่ผู้ร่วมวงเสวนานั่งโต๊ะเดียวกัน

การสื่อสารด้วยอวัจนภาษา

การสื่อสารด้วยอวัจนภาษาในการเสวนาสถานภาพนั้น มีลักษณะที่เสริมให้บรรยากาศการเสวนามีรสชาติเข้มข้นและมีสีสัน นอกจากนั้นยังบ่งบอกว่าผู้ร่วมวงเสวนามีความจริงใจในประเด็นที่พูดมากน้อยแค่ไหน เช่นการเสวนาแล้วมีท่าทางยกมือประกอบ ชี้ให้เห็นลักษณะการไม่เห็นด้วยต่อประเด็นที่น่าเสนอ หรือการตบขาตบไหล่แสดงความพอใจในเนื้อหาสาระที่มีการเสวนา หรือการส่งเสียงดังในการพูดคุยการเมือง และการคุยเบา ๆ เมื่อคุยเรื่องทั่วไป เป็นต้น

2. ประเด็นการเสวนาในสภากาแฟ

บรรดาผู้เสวนาในสภากาแฟนั้น นับเป็นบุคคลที่น่าสนใจความเป็นไปของสังคมที่ตนเองดำรงอยู่อย่างจริงจัง และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การติดตามข้อมูลข่าวสารของบรรดาคอกาแฟ ตลอดเวลานั้น ทำให้ประเด็นการเสวนาในสภากาแฟมีคุณค่ายิ่ง จากหลายมุมมองของบรรดาคอกาแฟ ที่เรียกตัวเองว่า ปัญญาชนและชนชั้นกลางของสังคม ประเด็นของการสื่อสารในสภากาแฟ ประกอบด้วย เนื้อหาสาระในการเสวนา ระดับของการวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหา ความสำคัญของประเด็นต่างๆ และแหล่งของข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นที่มาของประเด็น

โดยแต่ละประเด็นในการเสวนาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระต่างๆ เป็นอีกจุดหนึ่งที่ปลูกกระแสสังคมให้เกิดขึ้นจากบรรยากาศเล็กในสภากาแฟของสังคมจังหวัดตรัง เนื่องจากเนื้อหาสาระเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะนิสัยของผู้คนในชุมชนที่สนใจเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไปของตนเองอย่างน่าทึ่ง

โดยเนื้อหาสาระที่น่าสนใจสำหรับยกขึ้นมาเป็นประเด็นในการพูดคุยในวงเสวนาสภากาแฟประกอบด้วย

- เนื้อหาสาระทางการเมือง
- เนื้อหาสาระเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
- เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสังคม
- เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- เนื้อหาสัพเพเหระ

เนื้อหาทางการเมือง

"การพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองนั้น มีมากที่สุดในการบรรยายของสภากาแฟ โดยเหตุผลของการพูดคุยเรื่องราวทางการเมืองนั้นเนื่องจากเป็นค่านิยมของคนตรัง และคนปักษ์ใต้ที่มักจะสนใจเรื่องราวความเป็นไปทางการเมือง โดยเฉพาะบรรดากลุ่มมติและเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นซึ่งจะกล่าวดังต่อไปนี้

1) การเมืองระดับชาติ

ไม่ว่าจะวิพากษ์การเมืองระดับชาติจะมีการวิพากษ์กันมากที่สุดในวงเสวนา ในช่วงก่อนการเลือกตั้งระดับประเทศ เช่น การเลือกตั้ง สส. (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) ช่วงการอภิปรายไว้วางใจรัฐบาล หรือการประกาศนโยบายต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่นหรือกรณีที่รัฐบาลได้ตัดสินใจกระทำใดๆ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

2) การเมืองระดับท้องถิ่น

ประเด็นการเมืองท้องถิ่นเป็นประเด็นที่มีการเสวนากันอย่างเข้มข้นเนื่องจากได้มีปรากฏการณ์การเลือกตั้งเกิดขึ้นครั้งใหญ่ๆ ถึง 3 ครั้ง คือการเลือกตั้งเทศบาล การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา จะเป็นบุคคลที่ต้องเข้ามาทำงานระดับชาติ แต่บุคคลที่ประชาชนเลือกเข้ามาทำงานนั้น เป็นบุคคลในท้องถิ่น ดังนั้นการวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาจึงเกี่ยวพันกับท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

เนื้อหาสาระเศรษฐกิจ

เสวนาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระทางเศรษฐกิจนั้น เสวนาในกลุ่มสภาภาพเช่นเดียวกัน โดยในการวิพากษ์นั้น ยังสามารถแบ่งเป็นเนื้อหาเศรษฐกิจ ในระดับจุลภาค และเนื้อหาเศรษฐกิจในระดับมหภาค

1) เศรษฐกิจมหภาค

เศรษฐกิจมหภาคเป็นประเด็นที่ผู้ร่วมวงเสวนาในสภาภาพให้ความสำคัญมาก โดยเฉพาะในช่วงที่มีนโยบายเศรษฐกิจกำลังปรับเปลี่ยน หรือเศรษฐกิจนั้นมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเขาโดยตรง

2) เศรษฐกิจจุลภาค

เศรษฐกิจจุลภาคเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ วิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดต่งโดยเฉพาะเศรษฐกิจที่บรรดาคอกาแฟเล่าเรื่องราวและกล่าวถึง มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของพวกเขา

เนื้อหาสาระด้านสังคม

บรรดาคอกาแฟมีความสนใจในเรื่องราวความเป็นไปในสังคม, ชุมชนตนเองโดยเฉพาะเรื่องราว ชาวคาวของบรรดาเครือข่าย เพื่อนฝูงและคนรู้ทั้งนี้ผู้ร่วมวงสนทนาให้ความเห็นว่าสภากาแฟเป็นสังคมของเพื่อนที่รู้จักกัน เป็นสังคมของคนสนิทและใกล้ชิดกัน ทั้งนี้เนื้อหาสาระทางสังคม ยังแบ่งออกได้เป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสังคมในระดับชุมชนและเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสังคมในระดับภาพรวม

1) เนื้อหาสาระระดับภาพรวม

การพูดถึงเนื้อหาสาระสังคมระดับภาพรวมนั้น ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันตามกระแสสังคมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น หรือการวิพากษ์วิจารณ์ผ่านสื่อมวลชนในกรณีที่มีข่าวหรือประเด็นที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยภาพรวม เช่นการวิจารณ์เนื้อหาสาระเกี่ยวกับยาเสพติดที่ระบาดหนักในทุกชุมชนของประเทศไทย โดยลักษณะเรื่องดังกล่าวได้รับความสนใจจากกลุ่มคอกาแฟเช่นเดียวกัน

2) เนื้อหาสาระสังคมระดับชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าการขาดจากแหล่งรวมข้อมูลข่าวสาร ในบรรยากาศของสภากาแฟนั้นทำให้พวกเขาห่างไกลเพื่อนบ้านและห่างไกลชุมชนของตนเอง ทั้งนี้การได้มาพบปะสังสรรค์ของ บรรดาคอกาแฟ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และติดตามความเคลื่อนไหวของชุมชนนั้น ทำให้พวกเขาเกิดการตื่นตัวและมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น

นอกจากนี้บุคคลที่เข้าสภากาแฟเพื่อติดตามเรื่องราวความเป็นไปของสังคมนั้น ยังเป็นบุคคลที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมในสภากาแฟและสังคมอื่นๆ เนื่องจากพวกเขาจะทำหน้าที่นำข่าวสารไปกระจายข่าวยังแหล่งชุมชนอื่นๆ เช่น ในตลาด ร้านค้า แหล่งธุรกิจ องค์กรที่ทำงาน และสถาบันครอบครัว ยังได้รับข่าวสารจากสมาชิกของตนที่เป็น 1 ในอีกหลาย ๆ คนที่เป็นบรรดาคอกาแฟ

เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ได้รับความสนใจจากบรรดาคอกาแฟที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มที่เกาะสุกร และตำบลหยงสตาร์มากเป็นพิเศษ เนื่องจากทั้ง 2 แห่ง กำลังประสบปัญหาที่กำลังจะสูภาวะวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น และปัญหาดังกล่าวกำลังกระทบกับวิถีชีวิตของพวกเขาโดยตรง

เนื้อหาสาระด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ได้รับความสนใจจากบรรดาคอกาแฟที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเกาะสุกร และตำบลหยงสตาร์มากเป็นพิเศษ เนื่องจากทั้ง 2 แห่ง กำลังประสบปัญหาที่กำลังจะสูภาวะวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น และปัญหาดังกล่าวกำลังกระทบกับวิถีชีวิตของพวกเขาโดยตรง

เนื้อหาสาระด้านสิ่งแวดล้อมที่กระทบโดยตรง

การวิพากษ์เรื่องสิ่งแวดล้อมจากการวิจัยครั้งนี้ ค้นพบว่า กลุ่มคอกาแฟมีการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องสิ่งแวดล้อมในชุมชนเท่านั้น โดยเฉพาะบรรดาคอกาแฟใน “หมู่บ้าน” ซึ่งปัจจุบันกำลังได้รับผลกระทบอย่างหนักในเรื่องการรุกรานป่าชายเลน

เนื้อหาสาระเกี่ยวกับสัพเพเหระ

เนื้อหาสัพเพเหระ คือเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้ร่วมวงเสวนาไม่ได้ให้ความสำคัญอะไรมากนักเพียงแต่พูดในวงเสวนามีสีสัน หรือเป็นการบอกต่อเรื่องราวต่างๆ ทั่วไป เพื่อให้ทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน โดยไม่ได้จริงจังต่อประเด็นที่พูดมากนัก

นอกจากนี้การวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น ผลการวิจัยพบว่ายังสามารถแบ่งออกได้เป็น การวิพากษ์ 3 ระดับคือ การวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ การวิพากษ์เพื่อเสียดสีล้อเลียน และการวิพากษ์เพื่อสนุกปาก ซึ่งการวิพากษ์แบบเสียดสีล้อเลียนและการวิพากษ์เพื่อสนุกปากนั้น มักจะเกิดในช่วงที่ผู้ร่วมวงเสวนาบางคนต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดขณะที่กำลังวิพากษ์ประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างจริงจัง

แหล่งของข้อมูลข่าวสาร

ทั้งนี้จากการสังเกตการณ์พบว่า มีการอ้างสื่อบุคคล (ผู้นำชุมชนประชาชนทั่วไป) สื่อมวลชน (โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์) รวมทั้งสื่อเฉพาะกิจคือ โปสเตอร์ โดยแหล่งข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญต่อบทบาทการเสวนาอย่างยิ่ง

สื่อบุคคล

สื่อบุคคลที่สำคัญในวงเสวนาสภากาแฟคือ ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป ทั้งนี้จากการสนทนากลุ่มพบว่า มีการรับรู้ข้อมูลจากสื่อบุคคลมากที่สุด และเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสื่อบุคคลที่เปิดรับสื่อมวลชน (จะกล่าวต่อจากสื่อบุคคล)

สื่อผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนมักจะเป็นบุคคลสำคัญที่ติดต่อกับข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำในระดับจังหวัด และจากการที่นโยบายรัฐบาลหรือนโยบายการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดนโยบายต่างๆ มักจะส่งเรื่องราวให้กับผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชนในแต่ละตำบล หรือในแต่ละแห่งทราบ จากนั้นผู้นำชุมชนจะนำข่าวสารมาเผยแพร่กระจายข่าวต่อในสภากาแฟประชาชนทั่วไปเอง มักจะเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันในทุกๆ เรื่อง

สื่อมวลชน

สื่อมวลชนที่มีการอ้างถึงในการพูดคุยท่ามกลางวงเสวนาสภากาแฟมากที่สุด คือ โทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ โดยการวิพากษ์ประเด็นต่างๆ ที่สื่อมวลชนนั้นมักจะอยู่ในบรรดาคอกาแฟในร้านชีวจิ๋ว ในเขตเทศบาลนครตรังมากที่สุด รองลงมาคือ ร้านคุณเอ๋ เทศบาลตำบลย่านตาขาว และร้านสภากาแฟที่เกาะสุกร อำเภอปะเหลียน

สื่อเฉพาะกิจ

สื่อเฉพาะกิจที่เห็นเป็นประจำในสภากาแฟคือ โปสเตอร์ โดยเฉพาะโปสเตอร์หาเสียงทางการเมืองในช่วงเลือกตั้งทั้งการเมืองระดับชาติ และการเมืองระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีลักษณะการดำเนินงานขนาดใหญ่ ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดตรัง ส่วนโปสเตอร์อื่นๆ ที่เห็นบ้างเช่น โปสเตอร์โปรแกรมฉายภาพยนตร์ และโปสเตอร์โฆษณาของสินค้า

ความสำคัญของประเด็น

ความสำคัญของประเด็นทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น จะมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับว่า เรื่องราวดังกล่าวเป็นเรื่องใกล้ตัว หรือไกลตัว เรื่องราวนั้นเป็นเรื่องใหม่หรือเรื่องเก่า โดยผลการวิจัยพบว่า เรื่องราวที่ใกล้ตัวจะได้รับความสนใจมีการเสวนามากกว่า เรื่องราวไกลตัว และเรื่องใหม่จะได้รับความสนใจกว่าเรื่องเก่าที่กล่าวถึงในสภากาแฟ

ทั้งหมดนี้คือรูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรัง ซึ่งหล่อหลอมให้เกิดเป็นบรรยากาศของสภากาแฟในบริบทของจังหวัดตรัง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพลังขับเคลื่อนทางสังคมอันสำคัญ เพื่อให้ผู้นามองเห็นศักยภาพของสภากาแฟแห่งนี้และนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะกล่าวในส่วนต่อไป

3. ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อศักยภาพของสภากาแฟในการพัฒนาชุมชน

3.1 การพัฒนาทางด้านการเมือง

สภากาแฟมีส่วนกระตุ้นจิตสำนึกทางการเมืองและมีส่วนในการพัฒนาระบบการเมืองโดยจากการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันเป็นประจำในสภากาแฟส่งผลให้คนมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองในระบบประชาธิปไตย

3.2 การพัฒนาทางด้านสังคม

สภากาแฟเป็นจุดกระตุ้นให้สังคมตื่นตัวมีการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคมอันเป็นจุดเริ่มต้นของลักษณะประชาชนที่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาในลักษณะประชาคม เป็นรากฐานของชุมชนเข้มแข็งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

3.3 การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

การแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านเศรษฐกิจ และการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจชุมชนผ่านเวทีสภากาแฟจะเป็นพลังผลักดันให้เกิดการแก้ปัญหาและฝ่าวิกฤติเศรษฐกิจไปได้ในระดับเบื้องต้น

3.4 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

การรวมกันเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวด้านสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่กำลังถูกทำลาย กรณีเรือไฟลุด้านน้ำตงนั้น ทำให้มีการร่วมมือกันดูแลสภาพแวดล้อม ช่วยกระจายข่าวสาร เพื่อให้ทราบความคืบหน้าด้านสิ่งแวดล้อม เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในอีกระยะยาว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรัง

บรรยากาศสภากาแฟในบริบทของจังหวัดตรัง นับเป็นเวทีพบปะสังสรรค์ของชุมชน โดยบรรดาคอกาแฟที่เป็นทั้งขาประจำและขาจร ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีหลากหลายอาชีพ หลายประเภท เข้ามารวมกลุ่มในสภากาแฟเพื่อใช้สภากาแฟเป็นเวทีในการเสวนาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน โดยบรรยากาศของสภากาแฟที่ศึกษาค้นคว้าปรากฏอยู่ทั่วบนถนนทุกสายใน จังหวัดตรัง ตลอดเวลาตั้งแต่เช้าตรู่ถึงยามค่ำคืนนั้น นับเป็นเล่นที่หาได้ยากในสังคมอื่น

สิ่งที่เป็ปัจจัยพื้นฐานทำให้สภากาแฟเป็นแหล่งรวมของผู้คนและสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความหลากหลายนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเหตุผลของวัฒนธรรมพื้นฐานของคนตรังตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะทางชาติพันธุ์วิทยาที่อ้างถึงจากการค้นคว้าของหอจดหมายเหตุจังหวัดตรัง (2543) ที่ว่า คนในชุมชนจังหวัดตรัง จะมีลักษณะการรวมตัว การรวมกลุ่ม การนับญาติ คนตรังชื่นชอบบุคคลที่มีลักษณะการแสดงออกทางความคิดผ่านวาจากรรม การนับมิตรไฮ้เกลอเขา-ไฮ้เกลอเล ซึ่งสภากาแฟก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นจุดเชื่อมโยงการสนทนาและวิถีชีวิต ตรังนี้ไว้ได้

โดยผลการวิจัยยังค้นพบว่า สภากาแฟในจังหวัดตรังยังมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมย่อยเช่น เป็นคอไก่ชน หรือคอกการเมืองเหมือนกัน ซึ่งลักษณะวัฒนธรรมย่อยด้านวิถีชีวิตนี้เป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดให้เกิดความสนใจในเรื่องราวต่าง ๆ และบทบาทที่แตกต่างกันออกไปอีกภายใต้รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟ ที่บรรดาคอกาแฟจะมีบทบาทการเสวนา วิธีการเสวนา ลักษณะการโต้ตอบในวงเสวนาที่มีการรวมกลุ่มกันเหนียวแน่นและตรงนี้ทำให้การเสวนาในสภากาแฟเป็นไปอย่างสนุกคึกคัก เนื่องจากสมาชิกของสภากาแฟ มีการรวมกลุ่มกันของสมาชิกที่มีลักษณะระบบสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน โดยสอดคล้องกับที่เบอร์โร (1960) กล่าวว่า การสื่อสารจะประสบความสำเร็จขึ้นกับ ทักษะการสื่อสาร (Communication Skill) ทักษะคติ (Attitudes) ความรู้ (knowledge) รวมทั้งระบบสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural System)

สำหรับผลวิจัยที่พบว่า รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรังนั้น ประกอบด้วย บทบาทการเสวนา วิธีการเสวนา และการตอบโต้ในวงเสวนานั้น เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการกลุ่ม ซึ่งบรรดาสมาชิกที่เข้ามานั่งรวมกลุ่มในสภากาแฟนั้น ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่เป็น ชาติประจำและมีลักษณะมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีลักษณะความเป็นพรรคพวกกัน และมี นิสัยใจคอที่คล้ายกัน จึงเข้านั่งรวมกันเป็นประจำ

ทั้งนี้แต่ละโต๊ะมีพรรคพวกคอกาแฟนั่งรวมกันอย่างน้อย 4 คนถึง 7 คน โดยทั้งกลุ่มจะมี คำนิยมบางอย่างร่วมกัน เช่น ลักษณะความชอบแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะ หรือการนับ พรรคพวกเพื่อนฝูงซึ่งเป็นค่านิยมของคนปักษ์ใต้ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกลุ่มที่คาร์ไรท์และ แชนเดอร์ (อ้างถึงในยุบล เบญจรงค์กิจ, 2534) กล่าวว่า การรวมตัวในกลุ่มต้องมีบุคคลสองคน หรือมากกว่าสองคนมานั่งรวมตัวกัน โดยมีปฏิกริยาาร่วมกัน โดยมีเป้าหมายและค่านิยมร่วมกัน

นอกจากนี้บรรดาคอกาแฟที่มานั่งรวมกันนั้นจะมีเอกลักษณ์ความเป็นตัวของตัวเองคือ การร่วมวงเสวนานั้นจะมีการตอบโต้กันตลอดเวลา ผลัดกันพูดคุยกันในประเด็นต่าง ๆ หลากหลาย นั้น ยังนับได้ว่าเป็นการสื่อสารขนาดย่อย (Small Group Communication) ซึ่งคอกาแฟทั้งผู้ส่ง สารและผู้รับสารสามารถโต้ตอบในวงเสวนาสภากาแฟกันได้โดยตรงและทั่วถึง (ยุบล เบญจรงค์ กิจและคณะ, 2534) และผู้ร่วมวงเสวนาสามารถนั่งโต้ตอบมองเห็นหน้ากันหมด

ทั้งนี้ทำให้เรื่องราวที่เสวนากันนั้นเกิดความเข้าใจตรงกันโดยส่วนใหญ่ โดยสอดคล้อง กันผลวิจัยของ Katz and Lazarsfeld (1966) ที่พบว่า การสื่อสารเผชิญหน้า (Face -to -face Communication) มีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและร่วมมือปฏิบัติ มากที่สุด

นอกจากนี้การที่เข้ามารวมกันของกลุ่มคอกาแฟนั้น พวกเขาโดยส่วนใหญ่จะมีการ เคารพความคิดเห็นที่แสดงออกซึ่งกันและกัน ภายใต้การสื่อสารที่สมาชิกแต่ละคนมีบทบาทของ สมาชิกและวิธีเจรจาของบรรดาคอกาแฟแต่ละคนที่แตกต่างกัน ต่อมาบทบาทและวิธีการเจรจา ของกลุ่มตรงนี้ได้กลายมาเป็นบรรทัดฐานของกลุ่ม ที่กลุ่มจะต้องเคารพกติกาที่เกิดขึ้นเพื่อให้กลุ่ม ชาติประจำสภากาแฟของตนเองดำรงอยู่ได้ตามลักษณะบทบาทที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดปัจจัยที่สามารถทำให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ดังที่อิทรีนัท อนุวัชศิริวงศ์ (2534) กล่าวว่า

กลุ่มตำรงอยู่ได้ โดยสมาชิกต้องเคารพบทบาทของแต่ละบุคคล โดยสำหรับบุคคลในกลุ่มที่มีลักษณะไม่เหมาะสมเช่น เป็นบุคคลที่วางอำนาจ หรือเป็นบุคคลที่ไม่เชื่อค่านิยมของกลุ่มนั้น สมาชิกในกลุ่มจะไม่ยอมรับหลังจากให้โอกาสในการเข้ากลุ่มแล้ว

บทบาทของผู้ร่วมเสวนาในสภากาแฟจะแตกต่างกันออกไป ซึ่งบุคคลหนึ่งคนสามารถมีหลายบทบาทในการร่วมวงเสวนาในแต่ละครั้ง ซึ่งมักจะมีการเสวนาอย่างต่ำประมาณ 45 นาทีถึง 2 ชั่วโมง โดยผู้ร่วมบางคนเป็นผู้เปิดประเด็นคำถามในวงเสวนา บางคนเป็นผู้สนับสนุน บางคนเล่นบทบาทเป็นผู้โต้แย้ง และบางคนเป็นเพียงผู้รับฟังในบางประเด็น ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นจะมีความรู้ ประสบการณ์มากน้อยเพียงใด หรือเป็นผู้นำชุมชนที่พวกเขาเคารพนับถือมากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้บุคคลที่มีข้อมูล มีประสบการณ์และเป็นผู้ที่น่าที่ไว้วางใจ มักจะเป็นผู้มีบทบาทการเปิดประเด็น และบทบาทการโต้แย้งมากที่สุด แต่ไม่มีผู้ใดถือโกรธกันจนเกิดความขัดแย้งในภาคปฏิบัติ โดยแต่ละคนจะมีบทบาทในใจของตนเอง และไม่มีการที่ตายตัวในการเสวนาแต่ละครั้ง

ทั้งนี้ในส่วนวิธีการเสวนานั้นบรรดาคอกาแฟมักจะพูดโดยตั้งคำถามกับเพื่อนร่วมวงเมื่อเขาต้องการหาคำตอบหรือต้องการแรงสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่ม หรือบางครั้งอาจจะพูดเปรย ๆ เพื่อแสดงความเบื่อหน่ายต่อประเด็นและบริบททางสังคมที่กำลังเสวนา จนบางครั้งมีลักษณะการแสดงอารมณ์ประกอบ

พร้อมกับการใช้การสื่อสารด้วยอวัจนภาษาทั้ง การตบไหล่ การตบเข่า การพูดเสียงดัง เพื่อให้เพื่อนร่วมวงเสวนาเข้าใจ สอดคล้องกับประโยชน์ของอวัจนภาษา (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2534) กล่าวเสริมว่า การสื่อสารด้วยอวัจนภาษา (Nonverbal Communication) จะทำให้ผู้รับสารเข้าใจเรื่องราวที่ถ่ายทอดผ่านวัจนภาษาเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นบุคลิกเฉพาะของบรรดาคอกาแฟที่พยายามหาวิธีการต่างๆ เพื่อสร้างความหมายร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม และสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารสัญลักษณ์ที่บรูเมอร์ (1969 :10-11) กล่าวไว้ด้วยว่า จุดมุ่งหมายขั้นพื้นฐานของการสร้างสัญลักษณ์ให้เป็นตัวแทนที่สื่อความหมายสำหรับสิ่งต่างๆ โดยเป็นการสร้างตัวแทนที่มีความหมายร่วม (Shared Meanings) อันสามารถรับรู้และทำความเข้าใจอย่างสอดคล้องต้องกันระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมในการปฏิสังสรรค์ที่เรียกว่า การปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction)

นอกจากนี้ผลจากการแลกเปลี่ยนสื่อสารและยอมรับในบทบาทและวิธีการเจรจาที่แตกต่างกันในลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ส่งผลให้เกิดประโยชน์ภายหลังจากจบบทเสวนาสภาภาพแล้ว ซึ่งผู้ที่ร่วมวงเสวนาจะมีความรู้เพิ่มขึ้น และเกิดความเข้าใจตรงกันในกลุ่ม ตรงกับที่ เสถียร เศษประทับ(2540) ได้อธิบายว่า ผลของการสื่อสาร (Effect) อาจเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะคติ หรือพฤติกรรมของผู้รับสาร

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่เบอร์โร (อ้างถึงในประมะ สตะเวทิน ,2531) ที่ว่า เมื่อมีผู้พูดก็มีผู้ฟัง และเมื่อผู้ฟังรู้สึกอย่างไรก็มีปฏิกิริยาตอบกลับ(Reaction) ของผู้รับสารที่แสดงออกต่อสาร ดังนั้นการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันภายในกลุ่มของคอกาแฟนั้น ทำให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ภายใต้ความเข้าใจที่ตรงกันของบรรดาคอกาแฟแม้ว่าจะมีการเสวนากันอย่างหลากหลาย

ตรงนี้เป็นประโยชน์จากเวทีเสวนาของสภาภาพที่มีบรรดาคอกาแฟสามารถโต้ตอบและซักถามได้ทันทีว่า ข้อมูลของผู้เปิดประเด็นนั้น จริงหรือไม่ หรือประสบการณ์ที่ได้มานั้นตอบคำถามอะไรได้บ้าง ซึ่งตรงกับประโยชน์ของการสื่อสารที่เบอร์โร (1960) กล่าวว่า การสื่อสารที่ได้ตอบกับตลอดเวลานั้น ทำให้ผู้ส่งสารทราบผลของการสื่อสารว่า บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารหรือไม่ ผู้รับสารสามารถตีความหมายที่ผู้ส่งสารตั้งใจหรือไม่ และผู้ส่งสารยังสามารถใช้การสื่อสารกลับเพื่อปรับปรุงแก้ไข และคงไว้ซึ่งเนื้อหาสาระและวิธีการในการสื่อสารของตนเอง

สภาภาพยังมีการพูดคุยเรื่องราวบางเรื่องเฉพาะคนสองคนในบางครั้งที่มีสมาชิกคนอื่น ๆ ในวงเสวนาเงียบเป็นบางส่วน หรือการโต้ตอบเรื่องราวที่รับรู้ตรงกันมาเพียง 2 หรือ 3 คน โดยผลัดกันพูดกัน 2 คนอยู่กันทันทีที่ผู้ร่วมเสวนาอีกคนพูดจบ ตรงนี้ได้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคคลขึ้นในกลุ่ม โดยสอดคล้องกับที่ เบอร์โร (อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน ,2531) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลก็เกิดขึ้นได้ในกลุ่มย่อย (Small Group) ซึ่งมีมากกว่า 2 คน และอรวรรณ (2537) ได้กล่าวถึงการสื่อสารระหว่างบุคคลว่าผู้ที่ทำหน้าที่การสื่อสารนั้นเป็นบุคคล (Human) และมีปฏิกิริยาโต้ตอบกันอย่างฉับพลัน

นอกจากการรวมกลุ่มในโต๊ะเดียวกันของบรรดาคอกาแฟแล้ว บางครั้งจะมีการย้ายกลุ่มเกิดขึ้นในบรรยากาศของสภาภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ร่วมวงเสวนาที่เกาะสุกร ซึ่งจะแตกต่างจากการรวมกลุ่มของผู้ร่วมวงเสวนาในเขตเทศบาลนครตรัง ผู้ร่วมวงเสวนาในเขตเทศบาล

ตำบลย่านตาขาว และในเขตปะเหลียนในอย่างเห็นได้ชัด โดยผู้ร่วมวงเสนาในกลุ่มอื่น ๆ จะมีการย้ายกลุ่มเสนาบ้างหาก มีลักษณะความชอบส่วนตัวที่คล้ายกันคือ เป็นคอไก่ชนเหมือนกัน นั่งคนละกลุ่มกัน เมื่อไปเจอกันในสภากาแฟจะเดินย้ายโต๊ะคุยกัน ซึ่งตรงนี้แตกต่างกันในส่วนของวัฒนธรรมย่อยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ตามวัฒนธรรมหมู่ตลาด หมู่เขา และหมู่เล จากหอบจดหมายเหตุจังหวัดตรัง (2543)

อย่างไรก็ดีกลุ่มในโต๊ะเดียวกันหรือระหว่างโต๊ะ จะมีจุดที่เหมือนกันคือการเสวนานั้น เป็นการพูดเพื่อสร้างสรรค์ ซึ่งกลุ่มคนได้มีการแลกเปลี่ยนสื่อสารผ่านบทสนทนาแบบวันต่อวัน ตามที่เดวิด เบอรัม (1999) กล่าวไว้ว่าการเสวนาวันต่อวัน (day-to-day- relationship) แลกเปลี่ยนข่าวสารกันเสมอจะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และก่อให้เกิดการพัฒนาในที่สุด

ทั้งหมดเป็นลักษณะการรวมกลุ่มเพื่อสื่อสารกันของบรรดาคอกาแฟ โดยผ่านบทเสนา ต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเรื่องราวสัตเพหระ ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดดังนี้

ประเด็นการเสวนาในสภากาแฟ

ผู้ร่วมวงเสนาในสภากาแฟเป็นบุคคลที่สนใจในเรื่องราวความเป็นไปของตนเอง โดยจากผลการวิจัยซึ่งพบว่า บรรดาคอกาแฟจะสนใจเรื่องราวต่าง ๆ มากที่สุดดังต่อไปนี้คือ เรื่องราวการเมืองทั้งการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เรื่องราวด้านเศรษฐกิจทั้งเศรษฐกิจจุลภาคและเศรษฐกิจมหภาค เรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนและสถานการณ์สังคมโดยทั่วไป เรื่องราวด้านสิ่งแวดล้อม และเรื่องราวสัตเพหระ

ผู้ร่วมวงในสภากาแฟซึ่งเป็นประชาชนในจังหวัดตรัง เป็นบุคคลที่สนใจเรื่องราวความเป็นไปของสังคมตนเอง ไม่ว่าจะเป็นความสนใจต่อเรื่องการเมืองทั้งการเมืองระดับท้องถิ่น และการเมืองระดับชาติ เรื่องราวทางสังคมทั้งสังคมระดับชุมชนและสังคมระดับภาพรวม เรื่องราวด้านเศรษฐกิจทั้งระดับจุลภาค และระดับมหภาค เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน รวมทั้งเรื่องสัตเพหระ ซึ่งเป็นเรื่องทั่วไปผ่านบทเสนาในสภากาแฟนั้น ตรงกับลักษณะนิสัยของคนปักษ์ใต้ ซึ่งกล่าวในงานวิจัย ข้อกำหนดทางวัฒนธรรมทางภาคใต้ที่กล่าวถึงในทัศนคติว่า (2542) วิถีชีวิตของคนใต้มีส่วนหล่อหลอมให้มีความสนใจเรื่องราว ความเป็นไปของท้องถิ่นตนเอง มีการถ่ายทอดพฤติกรรมของบรรพบุรุษ สื่อตัวบุคคลระหว่างรุ่นและการถ่ายทอดแต่ละรุ่นทางความคิดจะมี

สูง มีเวทีพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลและติดตามข่าวสารการเมืองเศรษฐกิจอยู่หลายแห่ง เช่น แหล่งรับซื้อขาย น้ำมันปาล์ม และสื่อบุคคลที่เรียกว่าคอกการเมือง

ทั้งนี้การวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ในสภากาแฟซึ่งผู้ร่วมเสวนามีข้อมูลและมีความสนใจอันหลากหลายนั้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากแหล่งของข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน ทั้งนี้แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ผู้ร่วมวงเสวนาให้มีการอ้างอิงมากที่สุดคือ สื่อบุคคลทั้งที่เป็นประชาชนทั่วไปและผู้นำชุมชน รองลงมาคือสื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ คือโปสเตอร์งานศพและโปสเตอร์หาเสียงทางการเมือง ทั้งนี้ในส่วนของผลกระทบของสื่อบุคคลตรงกับงานวิจัยของพนิดา อินทรลักษณ์ (2533) ที่ศึกษาผลกระทบในการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อประชาชนในการเผยแพร่ความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัวพบว่า สื่อบุคคลมีผลต่อความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของประชาชนมากที่สุด และตรงกับงานวิจัยของพรพิมล วรดิกล (2534) ที่ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการรับสารที่มีผลต่อการปลูกกาแฟของเกษตรกร จังหวัดชุมพร พบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อที่ให้ข่าวสารเพิ่มเติมหลังการปลูกกาแฟมากที่สุด

สำหรับความสำคัญของประเด็นต่าง ๆ ทั้งประเด็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการพูดถึงในลักษณะเรื่องใหม่มากกว่าเรื่องเก่า นั้น เป็นการพูดในลักษณะเชิงสร้างสรรค์ เช่น เรื่องราวทางการเมืองพูดถึง การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) โดยมีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของบุคคลดังกล่าว ว่ามีหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัตินั้น แสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ส่วนการวิพากษ์วิจารณ์ด้านสังคม เกี่ยวกับ ปัญหาเสพยาเสพติดในชุมชน หรือปัญหาเรื่องการบุกรุกป่าชายเลน แสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวของชุมชน ผ่านเวทีชุมชน ที่มีความเป็นธรรมชาติที่เป็นสาธารณะ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการตื่นตัวแบบใดนั้น การตื่นตัวของผู้ร่วมวงเสวนาในสภากาแฟ สอดคล้องกับแนวคิดประชาสังคมในตะวันตก ซึ่งฟาวเลอร์ (อ้างถึงใน เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543:134) นักคิดของตระกูลประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory) กล่าวว่า ชุมชนที่ประชาคมมีส่วนร่วมนั้น ประกอบด้วย 1 เป็นประชาธิปไตยในชุมชนที่มีขนาดเล็ก โดยขนาดที่มนุษย์มีความสัมพันธ์ต่อกันและกันได้อย่างสนิทชิดเชื้อ (Face to Face Relationship) หรือ (Human Scale)

นอกจากนี้ สมาชิกมีสำนึกในการเป็นพลเมือง และ 3.เน้นชุมชนหรือประชาคมที่มีความเท่าเทียม (Equality) ทั้งด้านการเมืองและในทางเศรษฐกิจ โดยจะนำไปสู่การคิดและความภาคภูมิใจในตนเองของชุมชน

อย่างไรก็ดีแม้สภากาแฟจะมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยทุกคนจะมีสิทธิเสรีในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ซึ่งกลายมาเป็นเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของกลุ่มในสภากาแฟตามแนวคิดของ (บุญชัย เกิดปัญญา วิวัฒน์ 2538: 38) กล่าวไว้ว่า เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม และประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

แต่ในแง่ของความเท่าเทียมยังนั้นยังมีลักษณะความเหลื่อมล้ำกันอยู่ระหว่างเพศจึงและเพศชาย ซึ่งพบว่าในสภากาแฟนั้น ผู้ชายยังมีส่วนร่วมในการเสวนาสภากาแฟมากกว่าผู้หญิง และยังสอดคล้องกับแนวคิดความแตกต่างของผู้รับสารที่กล่าวข้างอิง ยุกต เบญจรงค์กิจ (2534) ที่กล่าวว่า เพศ วัย ประสบการณ์ จะทำให้การเปิดรับข่าวสารนำไปสู่ความเท่าเทียมแตกต่างกันด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามการเสวนาในสภากาแฟเปรียบเสมือนรากเหง้าแห่งความคิด เป็นเสียงสะท้อนของผู้คน จึงเป็นรากฐานของวัฒนธรรมชุมชนอันดีงาม ซึ่งนิพนธ์ (อ้างถึงในฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540 : 172) กล่าวว่า ในขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น วัฒนธรรมเป็นพลังผลักดันในการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุด จะเป็นประโยชน์ได้เมื่อมีการปลูกให้สมาชิกแห่งชุมชนมีจิตสำนึกรับรู้ในวัฒนธรรมของตน

สภากาแฟที่เกิดจากจิตสำนึกของการรวมตัวของผู้คนที่มีความรู้สึกร่วมกันที่จะแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมนั้น นับเป็นพฤติกรรมกรรวมหมู่ (Collective Behavior) ที่ สุภางค์ จันทวานิช (2540) กล่าวว่าพฤติกรรมเช่นนี้ก่อให้เกิดจิตสำนึกการรวมหมู่ (Collective Conscience) ของบุคคลในสภากาแฟที่มีเป้าหมายร่วมกัน นำไปสู่ขบวนการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อไป

เสียงสะท้อนจากประชาชนในโต๊ะเสวนาสภากาแฟ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันนอกระบบ ยังนับเป็นส่วนหนึ่งขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยอาศัยแนวคิด ยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรม ที่เน้นขบวนการเพิ่มทักษะทางความคิดควบคู่ไปกับสารัตถะทางความรู้และขบวนการแลกเปลี่ยนความคิดแบบกัลยาณมิตร อีกทั้งจะต้องส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้อยู่เรื่อย ๆ ด้วยตนเอง นอกเหนือไปจากการเรียนในระบบ

ทั้งหมดนี้เป็นพลังของชุมชนที่มีการสื่อสาร (Community is Comunication) กันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตนเอง ผสมผสานกันอย่างลงตัวกับวัฒนธรรมย่อยของชุมชนอื่น ในแต่ละแห่งของประเทศไทย โดยมีผู้นำชุมชนเป็นจุดเชื่อมโยง ผลักดันพลังนั้นขับเคลื่อนชุมชนสู่กระแสสังคมโลกได้อย่างผู้วิวัฒน์

ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อศักยภาพของสภากาแฟในการพัฒนาชุมชน จากรูปแบบการสื่อสารที่กล่าวมาทั้งหมด ส่งผลให้สภากาแฟปรับเปลี่ยนจนปัจจุบัน กลายเป็นเอกลักษณ์ของประชาชนในจังหวัดตรัง โดยผู้นำมองเห็นความสำคัญของสภากาแฟในการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งด้านการยกระดับจิตสำนึกทางการเมือง ระบบการเมืองการพัฒนาสังคมประชาคม การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นการปลุกกระแสสังคมเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนต่อไป

ผู้นำชุมชนในจังหวัดตรังที่ประกอบด้วยผู้นำที่เป็นข้าราชการการเมือง ข้าราชการการทั่วไป นักพัฒนาและนักธุรกิจ นั้น ผู้นำในชุมชนในจังหวัดตรังจะมีลักษณะเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลง (Change Agent) มีความคิดความอ่านและโดยส่วนใหญ่จะใกล้ชิดกับชุมชน ให้ความเห็นว่าการที่พวกเขาใกล้ชิดกับชุมชน โดยการเข้าไปนั่งร่วมกลุ่มเวทีเสวนาสภากาแฟกับบรรดาคอกาแฟนั้น ทำให้พวกเขาเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในจังหวัดตรังมากขึ้น ตรงกับที่ทิว อี้นฟ (1963) กล่าวว่า ตัวแทนความเปลี่ยนแปลง(Change Agent) นั้น มีบทบาทและหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย

นอกจากนี้ในบางครั้งผู้นำชุมชนในจังหวัดตรัง ให้ความเห็นว่าเขาได้นำความคิดเห็นบางส่วนจากบรรดาคอกาแฟมากำหนดเป็นนโยบายท้องถิ่น เช่นนโยบายทางสิ่งแวดล้อม ที่เขตหนองสตาร์สดคล้อง ชุศักดิ์ ชูช่วย (2533) อธิบายว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิด

กับประชาชนมากที่สุด จึงสามารถเข้าใจสภาพชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยมีหน้าที่ในการพัฒนา ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ อาชีพ สาธารณะสุข วัฒนธรรม และการเมืองการปกครองให้สูงขึ้น

ผู้นำของจังหวัดตรัง ยังมองเห็นศักยภาพของสภาพพื้นที่ในการพัฒนาจากสภาพพื้นที่ ซึ่งเป็นศูนย์รวมข่าวสารของคนตรังว่า เป็นจุดที่ก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งการเมือง ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร เรื่องประมง สิ่งแวดล้อม โดยมีเวทีชุมชนหรือ เวทีเสวนาสภาพพื้นที่เป็นเวทีแห่งความคิดที่จะปลุกกระแสความคิดของผู้คนในชุมชน โดยชุมชนที่เข้มแข็ง จากบรรยากาศของกระบวนการกลุ่มโดยมีผู้คนอันหลากหลายมารวมกันนั้นมักก่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดแนวโน้มการพัฒนา โดยมีคนเป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับแนวความคิดของการพัฒนาสมัยสังคมนิยมใหม่ (World Summit for Social Development ,1995)

ขณะเดียวกัน การที่คนมีความรู้ มีจิตสำนึกทางการเมือง มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม สนใจความเป็นไปของบ้านเมืองตนเองมีความคิดเห็นเสรี นั้น จะพัฒนาบรรดาคอกาแฟให้มีลักษณะประชาชนที่มีความเป็นพลเมือง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช ,2542) ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งในการปลุกกระแสสังคมให้ตื่นตัว เป็นรากฐานของการพัฒนายั่งยืน ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (อ้างอิงในฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2540)

นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังแสดงทัศนะว่า การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันอยู่เป็นประจำ ในสภาพพื้นที่นั้น ส่งผลให้การเสวนาในสภาพพื้นที่เอกลักษณ์เป็นของตนเอง แม้ว่าจะไม่มีรูปแบบตายตัวนักแต่พอจะสรุปได้ว่า รูปการสื่อสารในสภาพพื้นที่ของประชาชนในจังหวัดตรังมีลักษณะที่หลากหลาย ส่งผลให้แต่ละบุคคล มีบทบาทการเสวนาและวิธีการเสวนาที่แตกต่างกัน ออกไปทั้งบทบาทการเปิดประเด็น บทบาทสนับสนุน บทบาทโต้แย้ง และบทบาทเป็นผู้รับฟัง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และลักษณะบทบาททางสังคมว่าเป็นผู้นำชุมชนหรือไม่

ทั้งนี้ไม่ว่าจะแต่ละบุคคลจะมีบทบาทอยู่ตรงไหน แต่จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันเป็นประจำนั้น ทุกคนจะได้รับความรู้เพิ่มขึ้น นับเป็นผลประโยชน์จากการสื่อสารและทำให้เกิดการพัฒนาติดตามมาตรงกับแนวคิดของ แมคไบรด์ (1980) ที่ว่า หน้าที่ของการสื่อสารในการพัฒนาประกอบไปด้วย หน้าที่ทางด้านข่าวสาร หน้าที่ทางด้านสังคมประภคิต หน้าที่ทางด้านโต้แย้ง

และอภิปราย หน้าที่ด้านการศึกษาหมายถึง การสื่อสารเข้ามาช่วยในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิด การพัฒนาสติปัญญา และด้านการสมานสามัคคีของหมู่มวลชนสมาชิก

บทบาทการเสวนาซึ่งผู้ร่วมเสวนาแต่ละคนมีการผลัดเปลี่ยนบทบาทกันแล้วแต่ความเหมาะสมของเหตุการณ์ในขณะนั้น เช่นบุคคลที่มีความรู้ทางการเมืองจะเปิดประเด็นการเมือง บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ จะเป็นผู้เปิดประเด็นในเรื่องที่ตนเองถนัดนั้น ยังสอดคล้องกับบทบาทของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่เป็นลักษณะสมัยใหม่

ดังคำอธิบายของแมคครูส์ (1996) ที่ว่า การสื่อสารในสังคมสมัยใหม่เป็นการสื่อสารที่มีลักษณะหลากหลาย (Multiplicity) เป็นการสื่อสารขนาดเล็ก (Smallness of Scale) สร้างและใช้อยู่ในท้องถิ่นเอง (Locality) ไม่มีลักษณะแข็งตัวยึดหยุ่นได้ ไม่เป็นสถาบัน (Deinstitutionalisation) มีการแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้ส่งสาร (Interchange of Sender Receiver Roles) และเน้นการสื่อสารแนวนอนในทุกระดับของสังคม (Horizontality of Communication)

ผู้นำชุมชนยังมองว่า ในอนาคตพวกเขาจะผลักดันเวทีสภากาแฟเป็นประชาคมเล็ก ๆ เชื่อมกับประชาคมอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในสังคมจริง เพื่อร่วมแรงร่วมใจเคลียร์และร่วมกันแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดจริงในอนาคต

โดยสิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขในการรวมกลุ่มของประชาชนในสังคมให้เข้ามาเปลี่ยนแปลง แก้ไขสังคมอย่างต่อเนื่องด้วยการลดบทบาทหลักของรัฐให้มาอยู่ที่ประชาชน และนำไปสู่สังคมที่ดีขึ้นในลักษณะประชารัฐจะเป็นหน่วยหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง (ชัยอนันต์ สมุทวนิช(2542)

สรุป สภากาแฟกับบทบาทเวทีสาธารณะในอนาคต

ปัจจุบันสภากาแฟกลายเป็นเวทีสาธารณะสำหรับบุคคลในชุมชนให้เข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในบรรยากาศของรูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟที่มีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะ โดยในขณะนี้สภากาแฟสอดคล้องกับเรื่องการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะนั้นเนื่องจากมีบุคคลหลากหลายอาชีพ ทั้งนักการเมือง ข้าราชการ ประชาชนทั่วไป สามารถเข้านั่งเสวนากัน

ประเด็นที่มีการเสวนาในสภากาแฟนั้น มีความหลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นประเด็นทาง สาธารณะเช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดเวทีสาธารณะใน ทัศนะของ Mabermaas ซึ่ง กาญจนา แก้วเทพ (2543) อธิบายว่า พื้นที่สาธารณะต้องมีความ หลากหลายของการเมือง,สังคม และวัฒนธรรม โดยประเด็นที่พูดคุยนั้นต้องเป็นประเด็นที่เป็นผล ประโยชน์ของส่วนรวม

สภากาแฟยังมีลักษณะการสื่อสารเสรี ผู้คนเป็นอิสระทางความคิด ตามแนวคิดของ การสื่อสารในพื้นที่สาธารณะ ที่อธิบายว่า ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม (ร้านกาแฟ รายการโทรทัศน์ กลุ่มสมาคม ชมรม ฯลฯ) ต้องเป็นสถาบันที่เป็นอิสระทั้งจากรัฐและระบบตลาด ทั้งนี้พื้นที่ สาธารณะของกลุ่มสังคมที่หลากหลายล้วนสนใจผลประโยชน์ร่วมกันของสังคมมากกว่าจะมุ่ง หน้าแต่ปกป้องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม และกลุ่มเหล่านี้ควรมีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารอย่าง สม่าเสมอ

นอกจากนี้สภากาแฟในจังหวัดตังมีลักษณะปรับและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ และ เวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจากพื้นที่ซึ่งผู้นำชุมชนให้เป็นจุดหาเสียงทางการเมืองในอดีตได้กลายเป็น เวทีชุมชนที่เปิดโอกาสให้คนหลายประเภท และมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไปเข้าในสภากาแฟ เพื่อวิพากษ์ประเด็นอันหลากหลายโดยไม่ใช่ประเด็นทางการเมืองเพียงอย่างเดียว ดังนั้น เสียงวิพากษ์วิจารณ์หลากหลายเรื่องราวนี้ ซึ่งจะมีศักยภาพกลายเป็นเวทีสาธารณะตามระบอบ ประชาธิปไตยสมัยใหม่ ซึ่งมีพลังของชนชั้นกลาง เป็นหน่วยหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา สังคมเชื่อมกับประชาคมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้นำชุมชนควรรับฟังปัญหาจากการวิพากษ์วิจารณ์นำประเด็นที่มีผลกระทบต่อชุมชนด้านต่างๆ ไปกำหนดเปิดทำประชาพิจารณ์
2. ผู้นำชุมชนควรสนับสนุน ให้สถานภาพเป็นเวทีของชุมชน และจัดทำเวทีเสวนาสภาขึ้นตามโอกาสอันเหมาะสม และผลักดันให้สถานภาพเชื่อมโยงกับเวทีประชาคมอื่นๆ ในชุมชน
3. กรณีที่ผู้นำชุมชนต้องการพัฒนาให้สถานภาพเป็นจุดท่องเที่ยวขึ้น ควรจะสนับสนุนให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสอดคล้องกับลักษณะสถานภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
4. ผู้นำชุมชนควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของจังหวัด เช่น โปสเตอร์ การประชาสัมพันธ์ เทศกาลของจังหวัดหรือ การปิด ประกาศต่างๆ นอกเหนือจากสิ่งเดิมๆ เพื่อสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้เรื่องราวต่างๆ เช่น โปสเตอร์รณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม ปิดประกาศให้สถานภาพเป็นการปลูกกระแสสังคมสนับสนุน เพื่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันในบรรดาผู้ร่วมเสวนาสถานภาพในแต่ละแห่ง
5. ผู้นำชุมชน ควรนำผลวิจัยที่พบว่าผู้นำชุมชนเองมีบทบาทสำคัญ ในโต๊ะเสวนาสถานภาพนั้น มาวิเคราะห์บทบาทของตนเองเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้นำพัฒนาศักยภาพของตนเอง และเป็นการพัฒนาสังคมในขณะเดียวกัน
6. ผู้นำชุมชนควรนำผลวิจัยที่พบว่า บุคคลในสถานภาพ เชื่อบุคคลที่มีความรู้ และประสบการณ์นั้นไปพิจารณาและถึงบุคคลดังกล่าวไปสร้างแกนนำ เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างผู้นำชุมชนและประชาชน ในจังหวัดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ตามบริบทของสังคม โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในระยะสั้นๆ เพียง 2 เดือน เท่านั้น ดังนั้นควรมีการวิจัย โดยมีการสังเกต แบบมีส่วนร่วม ในระยะเวลายาวมากขึ้น เพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้ลึกซึ้งมากกว่าเดิม

2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะ รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟ ในสภากาแฟเป็นหลัก โดยขาดมุมมองที่ลึกซึ้งทางด้านวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นบริบทสำคัญ ดังนั้นควรมีการวิจัยโดยเน้นมุมมองด้านวัฒนธรรมชุมชนเพิ่มขึ้นการศึกษากลุ่มเป้าหมายในสภากาแฟ ซึ่งมีหลากหลายนั้น ควรวิจัยในลักษณะเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เช่น กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มคอการเมือง เป็นต้น

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็น การพัฒนาต่างๆ จากมุมมองของบรรดาคอกาแฟเท่านั้น ยังขาดมุมมองเปรียบเทียบจากกลุ่มนอกสภากาแฟ ดังนั้น ควรวิจัยเพิ่มมุมมองของคนเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

4. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาบรรยากาศ ของสภากาแฟในบริบทของจังหวัดตรังเท่านั้น ดังนั้นควรมีการวิจัยสภากาแฟในบริบทของสังคมอื่น เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะของวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย